

USTANOVA ZA INDUSTRIJSKO PRISTANIŠČE IN NAŠI KMETJE

Roke proč od kmečke zemlje!

Gospodarsko izkoriščanje slovenskih kmetov - Kar dela ustanova, nasprotuje človeški in božji pravici

Naloga vsakega resnega časopisa je, da je glasnik ljudskega mišljenja in da se upa brez strahu povedati odgovornim oblastvom v obraz resnico. Zato moramo danes glasno in jasno opozoriti vlado, kako med Slovenci čedalje bolj raste in vre ogorčenje zaradi neprestanega razlaščenja njihove zemlje na Tržaškem.

Oblastniki poročajo, da je razlaščenje za prizadete gotovo neprijetno, toda na žalost neizogibno: Trst se kakor druga mesta širi, njegova industrija se mora razvijati, da bodo imeli Tržačani od česa živeti. Če naj se naša industrija razmahne, potrebuje prostora. Ustanova za industrijsko pristanišče mora nekje prostor dobiti in zavoljo tega je prisiljena razlaščevati zemljo, pa naj kmetje še tako glasno vpijejo in protestirajo.

To gospodarsko nujnost da so uvideli že Amerikanci. In res so ti leta 1952 prvi začeli z razlaščenjem Škedenjcev, ki so imeli zemljišča v industrijski coni. Ker je šlo takrat le za poedine primere in izvečine za neobdelano zemljo, oblastva tedaj niso naletela na organiziran odpor posestnikov. Popolnoma drugačen je pa postal položaj, ko je razlaščenje zavzelo čedalje večji obseg in seglo iz Škedenja proti Kolonkoveu ter se je ustanova hotela povrh še polastiti zemlje po sramotno nizkih cenah.

Tedaj so se kmetje uprli. Zgrabili so za vile in čakali na svojih zemljiščih geometre. Na sestanku v tržaški Trgovinski zbornici so se z oblastniki končno sporazumeli in dogledli, da je cena zemlji bila povišana od 200 na 600 lir za kv. meter.

NAJVEČJA INDUSTRIJSKA CONA V EVROPI

Toda to je bil le začetek razlaščenja. Ko je prišel v Trst generalni komisar Palamara, je izdal marca 1955 odlok št. 99, s katerim je dal ustanovi pravico, da razlasti med Domjom in Šaverjevim hribom okrog 1 milijon kv. metrov.

Ustanova se je Palamarovega pooblastila seveda urno poslužila ter objavila v Uradnem vestniku z dne 15. julija razglas, s katerim razlašča za sedaj 168 tisoč 563 kv. metrov slovenske zemlje.

Ko je prišlo še v javnost, kakšno odškodnino nudi ustanova razlaščenim Slovincem, je pretreslo našo javnost nepopisno ogorčenje. Po računih ustanove naj bi kmetje dobili za 1 meter povprečno 80 lir in 38 stotink in povrh še plačali vse notarske stroške za prepis!

To si gospodje upajo nuditi, četudi dobro vedo, da plačuje občina v bližini za enako zemljo od 2500 do 3000 ali celo 4000 lir za meter!

Ustanova se ni, kakor vidimo, iz preteklosti prav ničesar naučila. Njen zastopnik dr. Tavarotto, ki je zaradi svojega surovega vedenja med kmeti silno osovražjen, ravna tako, kakor da bi hotel naše ljudi gnati v obup.

Najlepše pa je, da Ustanova industrijskega pristanišča te zemlje danes sploh ne potrebuje. Saj ni niti še izdaleč izkoristila zemljišče, ki jih je že davno razlastila! Ker ne ve, kaj bi z zemljo, jo daje v — najem bivšim lastnikom. Trezni ljudje se sploh sprašujejo, čemu si prilaščuje ustanova toliko zemlje.

Strokovnjaki so o tem razmišljali in prišli do naslednjega zaključka: če bi Trst uporabil vso zemljo, ki je že razlaščena, in ono, ki bi jo po Palamarovem odloku morali še Slovincem vzeti, bi naše mesto dobilo največje industrijsko pristanišče v Evropi. Vse to za pristanišče, ki gospodarsko nazaduje in propada.

ŠPEKULACIJA IN RAZNARODOVANJE

Čemu torej čezmerno, nepotrebno razlaščenje?

Najprej zaradi tega, ker naredi ustanova s tem sijajno kupčijo. Na zemlji, ki jo je vzela kmetom, zgradi ceste, napelje vodovod in elektriko, tako da se dvigne vrednost zemljišča. Potem proda stavbišča po visokih cenah podjetjem, ki nameravajo zidati v Trstu tovarne.

Uničevanje kmečkega stanu

Naši narodni nasprotniki poročajo, da pretiravamo in lažemo. Nova industrija bo vendar dajala kruha vsem Tržačanom, ravno tako Italijanom kakor Slovincem. Ali niso oblastniki celo obljubili, da bodo imeli pri nameščanju prednost domačini, in sicer v prvi vrsti bivši lastniki zemlje?

Priznavamo, da so take obljube bile dane, toda obenem ugotavljamo naslednje: doslej je bilo v industrijskem pristanišču zgrajenih 16 tovarn, ki zaposlujejo približno 2000 delavcev, a med njimi je dobil do danes službo le en sam bivši lastnik zemlje.

Kaj je z ostalimi? Nekateri so si s prejetim denarjem nabavili drugod zemlje, a je seveda dobili mnogo manj, kajti za ceno, ki jo je njim plačala Ustanova, se v naših krajih ne more kupiti orna zemlja. Bili so n vsak način težko oškodovani! Drugi so si skušali pomagati s tem, da so si kupili tovarnik za prevažanje blaga ali odprli malo prodajalno. Ogromna večina si je pa oskrbela kako motorno vozilo, radio in druge ne-

Gospodje niso neumni: Slovincem bi radi za meter dali reci in piši 80 lir in 38 stotink. sami ga pa prodali po 4000 ali 5000 lir. Razliko bi seve vtaknila v žep ustanova. Gre torej za običajno špekulacijo na račun razlaščenih kmetov, kateri se mora vsak socialno čuteči človek iz dna duše upreti in jo mi javno obsojamo.

To velja na splošno. V našem najnovšem primeru je pa značilno, da zemlja, ki jo razlaščajo, ni namenjena gradnji tovarn, temveč stanovanjskih hiš. Sredi slovenske zemlje naj bi se sezidalo novo naselje Sv. Sergija — Borgo San Sergio. Tu naj bi stanovala bodoče družine laških delavcev, nameščenih v bodočih podjetjih!

Vsakdo bi sodil, da je vendar treba najprej postaviti tovarne in šele nato preskrbeti delavcem stanovanja. Pri nas mislijo oblastniki drugače: najprej je treba pregnati slovenske kmete z njih zemlje, tam sezidati laško naselbino ter lepo čakati, kdaj se pojavijo bodoči delavci.

Važno je za sedaj le, da se Slovinci razlastijo ter preide njihova zemlja s pomočjo države dokončno v italijanske roke. To je prvo in pglavitno, vse ostalo je nevažno in se bo pozneje uredilo. Kar počenja ustanova, je običajna protislovenska kolonizacija, je očitno vpad v našo narodno posest. Saj bi po načrtih laških nacionalistov razlastitev morala segati od morske obale tja do riomanjske ceste!

potrebne stvari ter v doglednem času denar potrošila.

Tako so ti bivši kmetje ostali brez zemlje in brez denarja. Pogreznili so se iz svobodnega in neodvisnega stanu posestnikov med neizučene, slabo plačane proletarce, ki čisto tu niso niti mogli najti zaposlitve.

Jezni in obupani so vzeli v roko popotno palico ter šli s trebihom za kruhom v daljino — Avstralijo. In kadar niso šli bivši posestniki sami, so pa odpotovali njihovi razočarani in razdedinjeni sinovi. Če se val razlaščenja počene do riomanjske ceste, bo število izseljencev v bodočnosti stalno naraščalo in stan slovenskih kmetov je v Trstu obsojen na propast.

In drugače tudi ne more biti. Kako naj si kmetje z denarjem, ki ga prejmejo, nabavijo drugod zemlje? Vodnjak, za katerega je kmet potrošil 50.000 lir, je ustanova smatrala za en meter navadne zemlje in plačala zanj nekaj sto lir. Zavod za gradnjo ljudskih hiš (IACP) plačuje kmetom samo za odvzete

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

ODSTOPIJ JE, DA BI OSTAL

Pretekli teden je presenetila svet novica, da je predsednik Argentine Peron odstopil. Ljudje so že mislili, da je v Argentini konec diktature.

Toda glej, že nekaj ur zatem se je zbrala pred vladno palačo večtisočglava množica, ki je burno zahtevala, da mora general ostati na oblasti. V državi je izbruhnila splošna stavka in delavci so izjavili, da se ne vrnejo na delo, dokler Peron ne prekliče svojega odstopa.

In res se je Peron »vdal volji ljudstva« ter ostal. Zagrozil je, da bo za vsakega njevoega pristaša izgubilo glavo — pet nasprotnikov. Boj se mora nadaljevati do uničenja protivnikov.

Nad Buenos Airesom je bilo proglašeno obsedno stanje in na deželi so prešli peronisti v napad. Jasno je, da so bili vsi ti dogodki že prej do podrobnosti pripravljeni. Peron je odstopil samo zato, da bi svoj položaj uvrstil, češ da mora naprej vladati, ker to odločno zahteva argentinsko ljudstvo.

Tako je zavladala v Argentini spet visoka politična napetost. Peron je zabredel v nove spore z opozicijo in s katoliško Cerkvijo. Nihče ne ve, kako se bo to končalo.

SAMOODLOČBA ALI SAMOUPRAVA

V Londonu so zbrani zastopniki Velike Britanije, Grčije in Turčije, da bi rešili vprašanje narodnih manjšin na otoku Cipru.

Turčija predlaga, naj ostane otok kakor doslej pod Angleži, ker se tamkajšnjim Turkom, ki tvorijo eno petino prebivalstva, danes ne godi slabo. Grčija se je postavila na stališče, naj o bodočnosti otoka svobodno odloča ljudstvo samo. Ona namreč ve, da se bodo ostale štiri petine grškega prebivalstva odločile za priključitev k matični državi. Zato zagovarja demokratično načelo samoodločbe. Velika Britanija ponuja pa Cipru lastno vladno in lasten parlament, torej isto samoupravo, kakor jo uživa otok Malta. Le zunanja politika in vojaška obramba bi ostali v rokah Angležev.

V Londonu se doslej niso mogli zediniti. V Grčiji so bile medtem bučne demonstracije proti Turčiji in padla je celo bomba v dvorišče turškega konzulata v Atenah. V odgovor so množice v Carigradu zantile 17 požarov v grški četrti mesta in sežgale celo nekatere grško-pravoslavne cerkve in šole.

Neredi so izbruhnili tudi na Cipru. Vmes je moralo poseči tudi angleško vojaštvo, ki je obdalo mesto Strovolos z bodečo žico, da bi se nihče ne mogel oddaljiti. Medtem so vojaki izvršili hišne preiskave pri 6000 prebivalcih, da bi odkrili skrito orožje.

Nihče danes ne ve, kako bodo rešili vprašanje Cipra, jasno pa je vsakomur, kako važno je še vedno v svetu vprašanje narodnih manjšin.

ŽALOSTNA POTOVANJA

Včeraj je parnik Toscanelli odpeljal iz Trsta spet 553 domačinov proti daljni Avstraliji. Dne 4. oktobra ji bo sledila na ladji Toscana nova skupina približno 800 oseb. Toda v prihodnjih mesecih se jim bodo priključili še drugi Tržačani, za katere ni več kruha v domačih krajih. Nekdo je izraču-

nal, da se bo do konca leta število vseh dosedanjih izseljencev povzpelo na 10.000.

V svoji dolgi zgodovini ni Trst še nikoli kaj takega doživel!

In kljub neprestanemu izseljevanju se ni brezposelnost v Trstu prav nič zmanjšala. Medtem ko domačini odhajajo, prihajajo namreč k nam leto za letom novi priseljenci iz drugih krajev. Saj je po zadnjem štetju približno le polovica tukajšnjih prebivalcev rojena na Tržaškem. Vsi ostali so tuji.

*Ti dobe službe, domačini pa hajd po svetu. Med temi je na žalost polovica Slovencev.

In oblastva se še čudijo, da so Slovenci nezadovoljni!

VOJAŠKA SODIŠČA

V Italiji je še v veljavi Mussolinijev zakon, po katerem te lahko kličejo pred vojaško sodišče, če bi žalil vlado. Z njim je hotel Mussolini ustrahovati vse one, ki so si med vojno upali kritizirati vlado črnosrajčnikov.

Po ustavi bi moral ta zakon biti preklican: vojaška sodišča naj vendar imajo oblast le nad ljudmi pod orožjem in ne nad civilisti! Toda vojaška sodišča so kljub temu zaprla in obsodila že več časnikaarjev in političnih delavcev, češ da so žalili Scelbovo vlado.

Segni bo sedaj izdal nov zakon, da se končno uresniči predpisi in načela ustave. Nujno bi bilo, da predloži parlamentu tudi zakone o zaščiti narodnih manjšin, saj ustava to določno in jasno predpisuje.

EGIPT IN IZRAEL

Že leto dni traja spor med Egiptom in Izraelom. Država, ki so jo Judje ustanovili po prvi svetovni vojni, je majhna — šteje okrog poldrugi milijon ljudi in meri le 21 tisoč kv. kilometrov — a povzroča velike preglavice zapadnim veselilam.

Da so lahko organizirali v Palestini lastno državo, so namreč Judje iz vseh delov sveta vabili svoje rojake v deželo, ki je po stoletjih bila postala skoro popolnoma arabska. Priseljenci so tu ustanavljali nove vasi in mesta ter razvili industrijo, a pri tem izrivali Arabce iz njihovih bivališč.

Tako je nastalo med Izraelom in vsem arabskim svetom divje sovraštvo, ki stalno ogroža posebno mir s sosednim Egiptom. Na meji v pokrajini Gaza je prišlo v zadnjem času do prave bitke. Borba je trajala 9 dni in v njej je padlo 61 vojakov.

Šele ko so posegli vmes Združeni narodi in poslali tja svojega opazovalca, so nasprotniki pred nekaj dnevi ustavili ogenj.

Nov dokaz, kako nevaren je položaj v severni Afriki in na Bližnjem vzhodu.

NOVI VELEPOSŁANIK

Za novega diplomatskega predstavnika Jugoslavije v Rimu je bil imenovan Slovenec dr. Darko Černež.

Pred svojim odhodom je izjavil, da med Jugoslavijo in Italijo ni vprašanj, ki bi se z obojestransko dobro voljo ne mogla rešiti.

POMOČ RODNIM KRAJEM

Po vsem svetu raztreseni jugoslovanski izseljenci se na razne načine spomnijo svojih domačih krajev.

Tako je prva tovarna penicilina v Jugoslaviji dobila vse stroje s prispevki izseljencev v Kanadi. Črnogorec Božo Vukčević je povezal svojo rojstno vas s Cetinjem ter zgradil v ta namen na lastne stroške 4 km dolgo in 5 metrov široko cesto. Črnogorec Vido Kovačević hoče sezidati v Nikšiču most, drugi gradijo bolnice. Najzanimivejši je pa bil Dalmatincev Klarič z otoka Šolte. Ko je letos obiskal rojstno vas, je prinesel s seboj novo obleko za vsakega vaščana.

Dragocena pomoč je tudi v darilnih zavojih. Vrednost paketov, poslanih v Jugoslavijo, je samo v l. 1953 znašala okrog 14 milijard dinarjev.

DELA VCI V NEMČIJI

Nemški industrijski zavod v Koelnu je izračunal, da je v zapadni Nemčiji znašala v minulem letu povprečna plača industrijskega delavca 350 mark ali okoli 50.000 lir na mesec, v komunistični vzhodni Nemčiji pa 300 mark.

Pri tem je kupna moč denarja večja na zapadu kot na vzhodu. Štiričlanska delavska družina potroši pod Adenauerjem 290 mark na mesec za svoje vzdrževanje, medtem ko bi morala enako velika družina, če bi hotela enako živeti, izdati v vzhodni Nemčiji 390 mark.

AMERIŠKO GOSPODARSTVO

Trgovinsko ministrstvo v Združenih državah je priobčilo zelo zanimivo poročilo. Iz njega izhaja, da je prvič v zgodovini Amerike število zaposlenih preseglo 64 milijonov oseb. Proizvodnja neprestano raste in dolar je trden. Splošna blaginja omogoča prebivalcem, da čedalje več trošijo. Od 4 milijonov 300 tisoč avtomobilov, ki so jih od januarja do danes izdelali, je večina že razprodana. Državlani so na splošno potrošili letos 97 milijard več kot lani. Mnogo so potovali tudi v tujino. Zunanje ministrstvo je izstavilo 50.000 potnih listov za inozemstvo več kakor lansko leto.

Značilno je, da samo tovarne za tekstil ne napredujejo. Amerikancem, kakor vidimo, ni mnogo do obleke. Zanimivo je tudi, da silno mnogo visokošolcev išče med počitnicami postranskega zaslužka. Da bi olajšali staršem breme, grede delat na polja in v tovarne.

ITALIJANI V LIBIJI

Fašistom se ima Italija zahvaliti, da je zgubila tudi Tripolitanijo in Cirenajko, to je Libijo, v katero je bila vložila nad 1 milijardo švicarskih frankov. Sedaj vlada deželni kralj Idris.

Združeni narodi so odločili, da pripada vse bivše italijansko državno premoženje novi kraljevini. Povrhu so ji pred kratkim prisodili tudi vse, kar so v Libiji zgradile razne poldržavne ustanove, kakor Zavod za kolonizacijo Libije, različne zavarovalne družbe, laški avtomobilski klub, društvo za zidanje uradniških hiš itd.

V italijanski lasti ostane samo imetje zasebnikov, če dokažejo, da so si ga pridobili na pošten in zakonit način.

Toda kdo naj o tem odloči? In to v deželi, kjer vlada čedalje večje sovraštvo do tujcev.

*Položaj italijanskih naseljencev je zelo težak. Iz Libije so skoro izginili, drže se le v ravnini ob tripolitanski obali, kjer imajo dobro obdelana kmečka posestva.

Roke proč od kmečke zemlje!

Nadaljevanje s 1. strani

trte in drevesa večjo odškodnino kakor pristaniška ustanova za ves razlašeni kmečki svet.

SVETA PRAVICA DO ŽIVLJENJA

S takim nesocialnim ravnanjem je ustanova postala prava uničevalka naših kmetov.

Sedaj ne gre namreč več za neobdelana zemljišča, kakor je bilo v začetku, temveč za dragocene njive in vrtove, iz katerih se je od pamtiveka zalagalo mesto z zelenjavo. Odlični zgodnji pridelek se je nekoč izvažal tudi v avstrijsko zaledje.

Tu so naši »mandrjanji« rod za rodom skozi stoletja obdelovali zemljo in od nje živeli. Zakaj jih hočejo sedaj z nje pregnati?

Zato, da se nad ulico Flavia dvigne laško naselje Borgo San Sergio. Torej ne tovarne, ampak stanovanjske hiše za priseljence!

Naši ljudje hodijo v mesto na delo iz vseh mogočih krajev. Zarana se vozijo v Trst iz Gropade, Bazovice, Križa, Trebč, Nabrežine, Boršta in Doline. To se zdi vsem prav in nih-

če se zavoljo tega ne razburja. Le za priseljence bi bilo treba skrbeti, da bi ne hodili predaleč na delo! Zanje se morajo graditi stanovanja v največji bližini tovarni.

In da bi priseljenci imeli blizu na delo, naj se preženejo domačini z zemljišč, od katerih žive že stoletja njih družine.

Zakaj ne grade stanovanjskih hiš na nerodovitnem Kastiljonskem hribu, ki je last občine, kakor je bilo predlagano? Predlogu ni mogel nihče ugovarjati. Toda pristaniška ustanova steguje kljub temu roke po rodovitnih njivah in vrtovih Slovencev.

Tako ravnanje je v nasprotju s človeško in božjo pravico. Vsakdo ima sveto in nedotakljivo pravico do življenja. Nihče mu ne sme vzeti sredstev, ki jih nujno potrebuje za svoj obstanek.

To pa delajo laški nacionalisti, ko jemljejo slovenskemu kmetu zemljo. Kdor vzame kmetu zemljo, mu je vzel življenje.

In potem se oblastva še čudijo, da so Slovenci nezadovoljni.

SOVJETSKE VŽIGALICE

Velika večina Angležev meni, da si prižiga pipe z domačimi žveplenkami. V resnici so pa — sovjetske. Vsako leto jih uvozijo iz Rusije nad 50 milijonov zavojev. Na škatli so angleški napisi in žigi, le v kotu se bere — tuj proizvod.

POLOTOK SINAJ BO OBOGATEL

Že iz svetopisemskih časov je znan po svoji nerodovitnosti in golti. Pred nekaj tedni je pa po dolgem vrtanju v tla privrela sredi puščave na dan dragocena nafta.

Diego De Castro

Na zborovanju društva Dante Alighieri v Trstu je ta učenjak izjavil, da beneški Slovenci niso prava narodna manjšina. Priznal je sicer, da ljubijo in branijo svoj jezik, a zanj vendar niso manjšina. Zakaj ne? Ker niso tako zavedni kot njih bratje na Goriškem in Tržaškem.

Vzrok njihovi kulturni zaostalosti je, kakor ves svet ve, v tem, da jim ni Italija nikoli dovolila šol v materinem jeziku, kot so jih imeli ostali Slovenci.

Ker je Italija z njimi krivično ravnala ter jim urekla najosnovnejše človeške pravice, so torej po De Castru nehali biti manjšina. Ta trditve je znanstvenika nevedna. Ravno tako ona druga, da vlada na Goriškem v vseh javnih uradih — dvojezičnost.

Kje je De Castro to pobral? Razen njega o tem nihče nič ne ve. Tako se lahko javnost zanese na njegove izjave.

TOVARNA POTNIH LISTOV

Policija je odkrila v Neaplju tajno delavnico za izdelovanje ponarejenih potnih listov, osebnih izkaznic in drugih listin.

Za ponarejen potni list so tiči zahtevali 50.000 lir.

ZRELEJŠE ŽENSKE

Predsednica zveze ameriških ženskih društev Teodora Chapman je izjavila, da smatrajo v Evropi Amerikance za bogate, toda »neizobražene ljudi«. Zato predlaga, naj bi Amerika pošiljala v Evropo namesto mladih visokošolcev »zrelejše ženske«, ki imajo več izkustva in poznajo boljše duhovno življenje svoje domovine. Za vse potnike v inozemstvo naj bi vlada vpeljala obvezne tečajne, na katerih se seznanijo z običaji in omiko dežel, ki jih nameravajo obiskati.

NOVICE

NOV PREDMET

Na univerzah so doslej razlagali filozofijo, zdravilstvo, višjo matematiko in slične učne predmete. Pretekli mesec so pa na slavnem pariškem vseučilišču Sorboni vpeljali predavanja o modi. Predavatelji so bili znameniti krojači, kot Dior in Balmain. Pripeljali so s seboj lepe predvavalke, ki so stopale v prekrasnih poletnih oblekah po učilnici.

K pouku se je prijavilo mnogo mladih in starih študentov.

AMERIŠKI DVOBOJ

Po starem so se vitezi v dvoboju spoprijeli z meči. Potem so prišle v navado pištole. V Ameriki so vlekli bele in črne kroglice in kdor je potegnil črno, se je moral umrtiti. Sedaj beremo, da so tam vpeljali novo modo: nasprotnika vlivata vase vino, žganje in pivo, dokler eden ne obleži in čestokrat umrje.

Bog daj norcem pamet!

STRAH V PARKU

Ko so prebivalci v Milwaukee v Ameriki uživali po delu v mestnem vrtu večerni hlad, se je redno prizibala po poti črna postava s svetlikajočim se obrazom in ljudje so se preplašeni razbežali.

Nekega večera se je pa junaški paznik oščil, planil na strah in ga zgrabil za suknjič: bil je občinski uradnik E. Grether. Možu se je v temi svetlil obraz zato, ker si po britju maže lice s posebnim prahom.

NAMESTO VOLA — HČER

Kmet Gagliardi iz kraja Castelnuovo ob reki Addi je vozil s polja naložen voz žita. Voliče je poganjala hči Terezika. Kar se živina utrmi in noče povleči. Razjarjeni gospodar zgrabi vile in srdito pretrepa živali.

Hipoma pa odletijo s toporišča vilice in se globoko zasadijo Tereziki v lobanjo. Skoro mrtvo so jo pripeljali v bolnišnico.

Van, starši, v premislek!

Prav resno je treba vzeti v premislek nekatera dejstva, ki ogražajo rast naše manjšine. Tu mislimo predvsem na krčenje števila otrok v slovenskih ljudskih in zaradi tega tudi v srednjih šolah. Zdaj, ko se bliža začetek šolskega leta in vpisovanje v šole, je naša sveta naloga, da potrkamo na vest slovenskih staršev ter jih opozorimo na njihov prvi in neodložljivo dolžnost, ki se glasi: Ne oropajte lastnega otroka pouka v materinščini!

Ta klic na žalost ni pretiran! Krvavo dejstvo je namreč, da v nekaterih osnovnih šolah, ki so imele še pred leti kar lepo število otrok, vidiš danes v razredih le nekaj učencev, medtem ko število Slovencev ne pada. Opravičevanje z vojnimi leti, ko je bilo manj rojstev, ne drži več. Kje so torej otroci? Zakaj se praznijo slovenski razredi?

Odgovor je v nekaterih primerih lahek. Otroke pošiljajo starši v italijanske namesto v slovenske šole.

Izgovori so navadno vedno isti: »Bojimo se, da bo možu škodilo v tovarni« ali pri gospodarju »Saj so že po ovinkih vprašali, ali hodi naš otrok v slovenski razred.«

Strah za službo in kruh uničuje torej slovensko šolo!

Res je na žalost, da izvajajo laški zagriženi močan socialni pritisk na gospodarsko odvisne Slovence, toda strah je kljub temu močno pretiran. Če bi vsi naši ljudje brez

promisleka pošiljali otroke v slovenske šole, bi jim nihče nič ne mogel. Vseh Slovencev ne morejo odpustiti iz služb. Od staršev samih je torej odvisno, ali se kar meni nič tebi nič vdajo ter tako prodajo otrokovo dušo.

Drugi spet ugibajo takole: »Če dam otroka v italijansko šolo, ga bodo prej vzeli v službo.« Taki starši si mislijo, da Italijani zelo cenijo narodne odpadnike ter jim ponujajo vse mogoče lepe službe.

In vendar je tudi to težka samoprevara. Celó pod fašizmom je bilo prav malo primerov, ko so prodanim slovenskim dušam vrgli kost s svoje mize. Najprej so jim vse obljubili, pozneje ko so od svojega naroda že odpadli, so jih pustili na cedilu.

Taka preračunanost je posebno danes zelo kratkovidna. Odnosi med sosednima narodoma se boljšajo in s časom se bo razvilo med njima živahno gospodarsko sodelovanje. Takrat bodo povsod iskali ljudi, ki poznajo oba jezika.

Tista mati, ki je prišla k učiteljici ter ji rekla: »Našega sem vzela pri vas ven, ker ga niste pustili pasati«, sedaj pa ima v italijanski šoli desetice,« je ravnala posebno nespametno. Morda je kriva, da njen sin v bodoče ne bo našel službe.

Naj se starši zavedajo, da že prihaja čas, ko bodo ljudi cenili in nastavljali le zaradi njihove sposobnosti in poštenosti, in tedaj ne bo mesta za odpadnike niti med Slovenci niti med Italijani.

Dopisi s Tržaškega

BAZOVICA

Preteklo nedeljo je bila na bazoviškem strelišču spominska proslava 25-letnice mučeniške smrti mladih junakov Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča. Proslavo je priredil poseben odbor, ki so ga pa sestavljali le pripadniki neke določene politične skupine.

Mnogi udeleženci so se nemalo začudili, ko so ugotovili, da je potek proslave imel izrazito strankarski značaj in na žalost ni bil izraz volje in čustvovanja vseh Slovencev, kakor je ogromna večina udeležencev pričevala.

Zvedeli smo, da je omenjeni odbor povabil na proslavo tudi druge politične organizacije, ki pa so udeležbo odklonile prav zato, ker niso mogle sodelovati pri določitvi skupnega sporeda.

Skrajni čas je, da proslava bazoviških junakov postane zares vsenarodna zadeva, ne pa monopol ene ali druge stranke, posebno če padli junaki niso imeli z njo nobene skupne ideološke vezi.

PREBENEG

Prihodnji mesec poteče 12 let, odkar so nacistične tolpe požgale polovico naše vasi. Koliko gorja smo v teh dolgih letih morali pretrpeti, lahko razume le človek, ki je kaj sličnega poskusil na lastni koži.

Danes, ko je od tistega usodnega dne minilo že toliko časa, bi morali po vsej pravici pričakovati, da naši vaščani žive redno življenje. A na žalost ni tako!

Stanovanjske hiše so nam sicer v glavnem popravili, a na Prebenegu še vedno stojе požgana poslopja, ki pričajo o fašističnem krutem divjanju. Devet hlevov, mnogi seniki in marsikatera klet čakajo, da jih oblastva obnove.

Naša vas šteje približno 160 duš. Ljudje se povečini bavijo s kmetijstvom. Najvažnejši vir dohodkov sta živinoreja in vinogradništvo. V vasi imamo 75 glav živine in mnoge se morajo potikati po luknjah, ki so jih ljudje po vojni zasilno pripravili. Velik križ imamo tudi s krmom. Manjkajo nam seniki in sena ne moremo pošteno spraviti. Zato bi bil res že skrajni čas, da se požgana poslopja obnove in tako vsaj deloma popravi škoda, ki so nam jo prizadeli v vojni letih. Naši ljudje so poučeni, kako država troši denar za marsikatera dela, ki niso morda tako velike važnosti, in težko prenašajo krivico, ki jim jo oblastva delajo, ker nočejo obnove izpeljati do konca.

Marsikaj bi lahko še napisali, pa o tem enkrat prihodnjic.

LONJER

Lonjerci smo že večkrat naprosili tržaško občino, naj za naše predmestje poskrbi poljske čuvaje. To potrebo občutimo še prav posebno v današnjih dneh, ko v naših vinogradih dozoreva grozdje, ki premami marsikaterega nepridiprava, da si ga nedovoljeno natrže.

Poljski čuvaji pa niso potrebni le v tem letnem času, temveč tudi v ostalih, saj se vedno najde kak zlikovec, ki rad seže v tuje posesti.

Na žalost ni tržaška občina do danes ugodila nobeni naši prošnji. Prosilcem so sicer

dejali, da bodo vprašanje proučili, vendar menimo, da se ta zadeva preveč na dolgo vleče in med tem časom so naši ljudje utrpeli že precejšnjo škodo.

Na občini si najbrž mislijo, da ni potrebno delati novih stroškov, ker že tako imamo občinske redarje, gozdno policijo, orožnike itd.

Da je na Tržaškem preveč policistov, bo najbrž držalo. A nas prav gotovo malo zanima, kaj ti ljudje delajo in kako opravljajo svojo dolžnost. Lonjerci le želimo, da bi pridelki na naših njivah bili varni pred tatovi. Za to delo pa so sposobni le domači poljski čuvaji, ki dobro vedo, čigave so njihve in kdo ima pravico stopiti vanje. Pripominjamo nadalje, da bi poljski čuvaji ne bili za nas nobena novost, ker smo jih imeli vse do leta 1943. Slišali smo tudi, da so jih v okoljskih občinah že pred leti nastavili. Zakaj bi tudi tržaška občina ne ugodila prošnji kmetovalcev, saj konec koncev tudi ti plačujejo davke!

ZGONIK

V listu smo že nekajkrat izrazili željo, da bi oblastva otvorila na našem podeželju ali v mestu redno kmetijsko šolo. Kmetijski tečaj smo na Tržaškem že imeli, in sicer v Slavjah, a odkar je ta vas prišla pod Jugoslavijo, ni našim kmečkim sinovom dana več možnost, da se nadalje izobrazijo v šoli, ki odgovarja njihovim željam in potrebam.

Vprašanje postaja te dni ponovno pereče, ker se bližamo začetku šolskega leta. Splošno je znano, da je ogromna večina kmetov na Tržaškem slovenskega rodu in zato jim po vsej pravici pritiče slovenska kmetijska šola.

Večje znanje v kmetijstvu je dandanes neobhodno potrebno prav zato, ker se mnogi ljudje morajo ob pomanjkanju dela v industrijah vrniti k zemlji in iz nje čimveč iztisniti. Kako pa naj to dosežejo, če ni šole, ki bi jih seznanjala z naj sodobnejšimi pridobitvami v kmetijstvu?

Med mladino naše občine vlada precejšnje zanimanje za kmečka dela in smo prepričani, da bi se mnogi fantje vpisali v kmečko šolo, če bi jo oblastva otvorila.

NABREŽINA

Po dolgi in kruti bolezni je v ponedeljek zvečer izdihnila svojo blago dušo gospa Marija Vižintin, mati občinskega odbornika in znanega javnega delavca gospoda Ada.

Pokojnica je morala vse življenje trdo delati, da je preživela sebe in družino. Bila je 28 let v službi pri tržaški paroplovni družbi ter kot pomorščakinja prepotovala malone ves svet. Zadnje čase pa jo je neozdravljiva bolezen priklenila za več mesecev na posteljo in končno jo je Bog rešil tpipljenja. Naj počiva v miru!

Gospodu Vižintinu in družini izrekamo globoko sožalje.

Sožalju naših Nabrežincev se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

Preteklo soboto in nedeljo je skupina Nabrežincev s pevskim zborom »Avgust Tance« priredila izlet na Koroško. Izletniki so obiskali Beljak, Osojsko jezero, se dvignili z vzpenjačo na gorsko postojanko Kanzel in se potem povzpeli na 1910 m visoko goro Osoj-

ščico. Naslednji dan so si ogledali Celovec, potem so se po Rožni dolini odpeljali v kraj Loče ob Baškem jezeru. V restavraciji Prušnik je nabrežinski pevski zbor kar na prostem zapel vrsto slovenskih pesmi. Domačini, ki so se primorskim gostom pridružili v velikem številu, so z navdušenjem poslušali ta improvizirani koncert. Na njihovo željo so pevci morali veliko pesmi ponoviti. Razvilo se je veselo in prijetno razpoloženje, tako da je čas prehitro mineval. Končno so se morali Nabrežinci posloviti od dragih in gostoljubnih Korošcev, ki so izrazili željo, da bi jih še velikokrat obiskali.

Pozdravljamo koristno pobudo Nabrežincev in želimo, da bi jih tudi drugi naši kraji posnemali.

NATEČAJ IN RAZSTAVA VIN

Kmetijsko nadzorništvo v Trstu je te dni razpisalo prvi natečaj in prvo razstavo vin za kmetovalce na Tržaškem. Natečaja se lahko udeležijo vsi kmetovalci, ki goje trte, ter na razstavi lahko sodelujejo z različnimi vrstami vina. Prošnje za pripustitev k natečaju je treba do 30. septembra nasloviti na Kmetijsko nadzorništvo v Trstu, ul. Ghega 6.

Posebna komisija bo obiskala kleti vseh udeležencev in med vsemi sortami vina, ki jih kmetovalci predlože, izbrala 30 ter jih pozneje razstavila v posebnem paviljonu tržaškega velesejma. Komisija bo med drugim upoštevala tudi ureditev kleti, stanje vinske posede, pridelek vina itd.

Lastniki 30 izbranih vin bodo morali imeti na razpolago tudi primerno količino vina iste vrste, katerega bodo prodajali na velesejmu. Vse morebitne stroške bosta krila Kmetijski konzorcij in Trgovinska zbornica.

Višja komisija pa bo razdelila nagrade, ki so naslednje: 1. nagrada 30 tisoč, 2. nagrada po 25 tisoč, 3. po 20, 5. po 15, 5. po 10 in 7. po 5 tisoč lir.

Vojnim oškodovancem

Finančna intendantca v Trstu sporoča, da je v pritličju finančne palače ustanovila poseben urad, na katerega se lahko obrnejo stranke, ki žele pojasnil in nasvetov o vojni škodi. Urad sprejema vsak torek in četrtek od 9. do 12. ure.

Vojne oškodovance obveščamo, da je le tržaška finančna intendantca pooblaščená proučevati in sprejemati prošnje za vojno škodo. Odškodnino pa izplačuje državno podtajništvo v Rimu.

Vpisovanja učencev na sred. šolah

Na višji realni in klasični gimnaziji v ulici Lazzaretto vecchio 9-II se vpisovanje učencev za šolsko leto 1955-56 nadaljuje do 25. septembra. Prošnje sprejemajo v tajništvo vsak dan od 9. do 12. ure.

Na trgovski akademiji pri Sv. Ivanu (Piazzale Gioberti 4) bo vpisovanje učencev trajalo do 25. septembra vsak dan od 9. do 12. ure.

Usposobljenostni izpiti pa se pričnejo 19. septembra ob 8.30.

Ravnateljstvo Industrijskega strokovnega tečaja s priključenim tretjim razredom v Nabrežini in z oddeljenimi razredi pri Križu sporoča, da je vpisovanje v I., II. in III. razred vsak dan do vključno 24. septembra, in sicer v ravnateljstvu v Nabrežini. Staršem priporočamo, da pohite z vpisom otrok in ne odlašajo na poslednji dan.

— Dopisi iz Goriške —

IZ PEVME

Poslopje novega otroškega vrtca v Pevmi je že končano. Sredi novembra ga mislijo že blagosloviti. Prej pa bodo primerno uredili še njegovo notranjščino. Stavbo je zgradilo podjetje Macuzzi po načrtu inženirja Depiccolzuaneja. Stroške so krili: ONAIR, država in druga združenja. Otroški vrtec je zgrajen v polkrogu; ima učilnico, jedilnico s kuhinjo, sobo za igre, bolniško sobo, stanovanje z dvema sobama in pritliklinami za učno moč; pred njo je obširno dvorišče in primeren vrt.

Zunanje in notranje lice novega poslopja bo gotovo odgovarjalo telesnim potrebam naših otrok. Hudo se pa bojimo, da bo novo ustanovo prešinjalo nezdrav raznarodovalni duh, ker vemo iz izkustva, da z gradnjo novih otroških vrtcev zasleduje ONAIR tudi nekrščanske raznarodovalne namene. O razmerah v otroškem vrtcu bomo sproti obveščali slovensko javnost.

Prezgodnja smrt. Pretekli teden so ob obilni udeležbi pokopali 33-letnega Mavriča Marija. Bil je odličen krojač in vesten družinski oče. Umrl je zaradi bolezni, ki si jo je nakopal za časa bojev v drugi svetovni vojni in v internaciji v Nemčiji.

Zapustil je vdovo in dve hčerki. Prijatelji in znanci so mu poklonili veliko rož v spomin. Naj mirno počiva v Bogu in rodni grudi. Njegovim preostalim naše iskreno sožalje.

Travniški župnik in slovenski verniki

Predpreteklo nedeljo je novi župnik pri Sv. Ignaciju g. Angel Persig pozdravil slovenske vernike v njih materinščini. Njegov lep pozdrav je vsem bil v veselje in zadovoljstvo.

Slovenski verniki želijo novemu župniku obilo božjega blagoslova in upajo, da se bodo z njim izvrstno razumeli.

ŠTMAVER

Pred kratkim so nas zapustili kar trije mladeniči. Težko so se poslovili od našega lepega Štmavra, a pomanjkanje zaslužka doma jih je pognalo v tujino. Dva sta odšla v daljno Avstralijo, eden pa v Francijo. Težko nam je zlasti zaradi izselitve našega Srečka, ki je bil dober pevec. Vsem trem želimo v tujini obilo božjega blagoslova in uspeha. Na rodno vas in Štmaverce pa naj ne pozabijo ter naj jim povsod delajo čast.

Veseli smo toplega sonca, ki je tako blagodejno za naše grozdje. Letos smo kar brez skrbi, da bi grozdje dovolj in pravočasno ne dozorelo. Z druge strani se sonca tudi bojimo, in sicer po krivdi oblastev, ki se za našo bedo prav nič ne zmenijo. Leta in leta moledujemo, da bi nam preskrbeli zdravo pitno vodo. Sedaj nam bo še deževnica pošla in bomo morali po vodo do Pevmice ali celo v Pevmo. Koliko muke za nas in živino! Županstvo nas sicer tolaži, da nam bo vodo speljalo iz Pevme, a čakati bomo morali nanjo, bogve še koliko let. Vsem italijanskim državljanom je namreč znana izredna hitrost naše uprave. Težko razumemo to modrost oblastev, ki so dolžna skrbeti tudi za gospodarstvo kmečkega ljudstva. Gorica si je znala zase poskrbeti odlično in zdravo

vodo iz slavnih Mrzljekov, nas pa misli napajati iz pevmškega vodovoda. Izvedba tega načrta pa bo, kakor smo rekli, dolgo trajala in tudi poceni ne bo. Imamo pa odlično vodo pred nosom, čeprav nas od jugoslovanskega vodovoda loči državna meja. Štmaver, Oslavje in Števerjan bi lahko dobili zdravo vodo iz jugoslovanskega vodovoda v nekoliko mesecih in poceni. Navedli smo Gorice, ki jo od tam že dobiva. Ne zahtevamo torej nič posebnega zase, marveč le to, kar drugi že uživajo. Ali naj ostane naš glas še dolgo glas vpijočega v puščavi?

VPISOVANJE V SREDNJE ŠOLE

Ravnateljstvu slovenskih srednjih šol v Gorici javljata, da se je že začelo vpisovanje v vse razrede teh šol in da se zaključí 25. t. m.

Tajništva šol so vsako dopoldne (razen ob nedeljah in praznikih) na razpolago za morebitna pojasnila.

ŠTEVERJAN

Briško srce kar vzvalovi od veselja, ko ogreva jesensko sonce našo trto. Že več let ni bil september tako lep in vroč kot letošnji. Zato pričakujemo, da bo letošnja briška kapljica nekaj posebnega. Naše veselje pa moti pomanjkanje vode in to celo deževnice. Vodo bomo odslej morali prevažati iz Soče ali Pevme. Za to največjo našo potrebo se pa naša oblastva kar nič ne zmenijo. Prepričani smo, da bi Brda imela že davno vodovod, ako bi prebivali Furlani. To je tista dvojna mera, ki je madež v demokrati in socialni italijanski republiki. Saj čujemo, da je za kmetijstvo zopet nakazalo 30 milijonov lir tržiško-gradiščanskemu konzorciju za namakanje tamkajšnjih zemljišč in konzorciju na Prevalu. Iz srca privoščimo furlanskim sosedom-kmetom to pomoč, a srce se nam mora upreti, ko moramo vedno in zopet ugotoviti, da se naše najnujnejše življenjske potrebe zanemarjajo. Jezi nas pa zlasti, ko razni De Castri in drugi »patriotic« vzklikajo ob vsaki priliki, da je ni manjšine, ki bi imela več pravic kot mi. To se pravi, delati se norca iz duševne in gospodarske bede ljudstva.

Predpreteklo nedeljo so naši cerkveni pevci priredili daljši izlet v Cortino d'Ampezo. Prevozili so tja in nazaj 500 km. Odšli so zjutraj ob 5., vrnili so se opolnoči. Izlet je bil lep, le škoda, da se nismo mogli nikjer ustaviti dalj časa ter si kraje bolj ogledati in se tudi poučiti vsaj nekaj o njihovih razmerah.

IZ DOBERDOBA

Doberdobci z zanimanjem sledimo razmeram v tržiški ladjedelnici. Tu ima svoj kruh precej naših ljudi pa tudi delavcev iz drugih kraških vasi. Nova notranja komisija, ki je bila pred kratkim izvoljena, je že začela poslovati; na zborovanju 25. in 26. avgusta si je porazdelila delo. Na prizadevanje komisije se je ravnateljstvo ladjedelnice obvezalo, da bo odslej plačevalo bolniški blagajni predpisane prispevke za 1400 delavcev, ki so bili začasno odpuščeni.

Najbolj pa nas je razveselilo, da je rav-

nateljstvo 30. avgusta ponovno zaposlilo 110 odpuščenih delavcev. Trdno upamo, da bodo polagoma zopet sprejeli na delo sploh vse odpuščene.

SOVODNJE

Med 18 večernimi šolami oziroma tečaji, ki jih bodo letos otvorili na Goriškem, je vključen tudi mešani večerni tečaj za Sovodnje. Mnenja smo, da bi se poleg večernega tečaja moral nadaljevati tudi kuhinjski gospodinjski tečaj, ki je pod vodstvom g. Nade Roje obradil že toliko uspehov in koristi za naša dekleta in naše družine.

Mešani večerni tečaj B-C bo tudi v Gorbrijah.

Z veseljem in zadovoljstvom čujemo, da bo telefonsko podjetje Telve uvedlo tudi pri nas, in sicer še letos, avtomatski telefon. Delo pozdravljamo iz vsega srca, ker vemo, da prinaša pomembne gospodarske koristi, zlasti raznim obrtnikom, ki morajo biti v živem stiku z gospodarskim svetom. Naprošamo goriško centralo, naj ne pozabi tudi okoliških vasi naše občine. Posebno Peč in naši posonni Vrhovec moledujejo za to napravo. Soudimo, da je z dobro voljo mogoče ustreči njihovim potrebam in željam.

TRŽIČ

Na koti 85 v bližini Tržiča so v neki jami našli ostanke predzgodovinskih živali. Odkritje je med člani komisije, ki se je podala na mesto samo, vzbudilo veliko navdušenje. Nadaljnja raziskovanja bodo morda omogočila proučevanje prazgodovine na Krasu. Za odkritje se zanima tudi profesor Gridelli, ravnatelj prirodoslovnega tržiškega muzeja.

Naša policija je v četrtek, 25. avgusta, zaprla dva nevarna tatova, in sicer 30-letnega Marina Minina in 20-letnega Sergija Ulliana. Že več časa sta kradla železo v tovarni »E. Passero«. Vse škode, ki sta jo delomrzneža povzročila, niso še ugotovili.

Med našimi delavci je zavladalo veliko zadovoljstvo, ker ponovno sprejemajo na delo odpuščene delavce. Zato pričakujemo, da bodo v kratkem dobili službo vsi delavci, ki jih je ravnateljstvo svoj čas odslovilo brez zares utemeljenih vzrokov.

— o —

V KATERE OBCINE LAHKO POTUJES S PROPUSTNICAMI?

V Jugoslaviji so pred kratkim ustanovili nove večje upravne edinice, ki jih s tujo besedo imenujejo komune. Te niso nič drugega kot bivši večji politični okraji. Med temi je tudi novi goriški okraj, ki ima 18 občin. Te so: Nova Gorica z Ajševico, Kromberkom, Loko, Novo Gorico, Solkanom, Pristavo, Rožno dolino, Staro goro, Štmavrom. Nadalje občina Sempeter z vasi: Bilje, Bukovica Dobrova, Sempeter, Vogrsko, Volčja draga, Vrtojba. Sledi občina Sempas z Osekom, Ozeljanom, Sv. Mihaelom, Sempasom, Vitovljami.

Lahko zaprosiš za potovanje v vse druge občine goriškega okraja: v Renče, Dornberg, Miren, Kostanjevico na Krasu, Komen, Grgar, Kojsko, Dobovo, Kal nad Kanalom, Kanal, Most na Soči (Sv. Lucija), Tolmin, Kobarid, Breginj, Bovec. Dovoljenje za potovanje v eno izmed 18 občin velja torej tudi za potovanja v vse njihove vasi. Prosite torej vedno le za občine in ne za posamezne vasi.

OBRAZCI ZA PROSNJE

Obrazec za prošnjo stane 10 lir. Dobiš ga v naslednjih trgovinah: Paternoli, Socialna tiskarna na Korzu št. 8 in knjigarna Kumar, Nadškofijski trg št. 5. Čudimo se, da je kvestura pozabila na slovenske knjigarne in podobne trgovine v Gorici. Pričakujemo pa, da se bo spomnila tudi slovenskih avtoriziranih podjetij, ko bo oddajala dovoljenja za avtobusne zveze med Gorico in raznimi obmejnimi kraji na jugoslovanski strani.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ ČEDADA

Skoraj istočasno z novico, da je italijansko-jugoslovanska mešana komisija v Vidmu podpisala dogovor o obmejnem prometu, smo v italijanskih časopisih brali, da je preiskovalni sodnik vložil pri videmskem sodišču ovadbo proti 57 pripadnikom bivše »Beneške čete«, ki naj bi po njegovem prepričanju zagrešili za časa druge svetovne vojne vse mogoče zločine. »Gazzettino« z dne 23. avgusta piše, da gre brez dvoma za proces, ki po 2. svetovni vojni vzbuja v Italiji »največjo pozornost.«

In res, lasje so se nam ježili, ko smo čitali o grozodejstvih, ki naj bi jih bili izvršili sinovi naših dolin, namesto da bi branili tukajšnje ljudi, ko so jih nacisti in fašisti vlačili v svoje »mesnice« Dachau — Flossen-burg in drugam.

Ne trdimo, da so bili vsi pripadniki »Beneške čete« sami svetniki; a borec ni bilo le 57, marveč na stotine, od Režije do Praprotnega, ki so se bili proti okupatorju. Morebiti je bil med njimi tudi kdo, ki se ni vedel povsem pametno, toda kdo sme njih dejanja primerjati z zločini, ki so jih v naših dolinah izvršili Mussolinijevi republikanci, skupno z Nemci in Kozaki! Na stotine naših mirnih ljudi je po njihovi krivdi doletela smrt v nemških taboriščih. Ropanja in požigi so bili tedaj na dnevnem redu. In med »republikani«, »bande nere« in »SS« so bili tudi nekateri dobro znani zlikovci, ki hočejo danes igrati vlogo »patriotov« in skušajo svojo krivdo oprati s tem, da podpihujejo proces proti »Beneški četi«.

OZADJE PROCESA

Kakšno ozadje ima postopek preiskovalnega sodnika proti Beneški četi? Zakaj je bilo

treba celih 8 let iskati pripadnike te bojne skupine in z atomskim drobnogledom voditi preiskavo, preden je preiskovalni sodnik mogel najti podlago za ovadbo? Zakaj ne veljajo tudi za beneške Slovence mirovna pogodba in amnestije? Zakaj so sprožili ta proces prav sedaj, ko se dela za pomirjenje duhov med sosednima narodoma? Že sama vprašanja nam povedo vse.

Komandanta bivše »Beneške čete« dr. Marjana Zdravliča ne poznamo; od ljudi iz Grmiške doline pa smo zvedeli, da je bil takratni študent Zdravlič, bivši član nogometnega kluba »Udinese«, ves čas vojne prijatelj uglednega in narodno izredno zavednega furlanskega duhovnika. Ta je tedaj duše pasel v slovenski vasi korijske doline. Pri njem se je Zdravlič stalno oglašal, pri njem je imel več časa skrito svojo zaročenko, ki je bila baje Videmčanka; ta duhovnik ju je tudi poročil in, kakor pravijo, je bil na dan poroke tudi na »ojceti«. Kako se ujema to nenavadno prijateljstvo »zločince« Zdravliča z uglednim in zavednim italijanskim duhovnikom? Če bi bila »Beneška četa« tako zločinska in njen poveljnik tak razbojnik, bi se pošteni furlanski duhovnik gotovo iznebil vsake zveze z njima. Kaj naj torej mislimo o tem procesu? Kake namene in kak smisel naj ima danes po desetih letih? In to kljub jasnim določbam mirovne pogodbe, ki prepoveduje sodnijsko zasledovanje vojnih dejanj pripadnikov bojnih edinic v sklopu zavezniških armad. Ugled in korist države pa tudi stvar miru in dobrih odnosov med Italijo in Jugoslavijo zahtevajo, da se čimprej ustavi vsak nadaljnji pravni postopek proti članom »Beneške čete«!

UKVE

Splošni, vedno večji porast motornih vozil in z njim združeni vedno intenzivnejši promet na državni cesti, ki pelje skozi Kanalsko dolino, povzročata vse pogostejše prometne nesreče. V zadnjih štirinajstih dneh je šlo po Ukljanih: prejšnji teden je prišel v Žabnicah pod avtomobil naš vaški revež Wedam Karel. Poleg več lažjih poškodb na telesu ima tudi zlomljeno nogo. Zdravijo ga v Gemoni. Resnejše poškodbe je utrpel Kanduth Jakob, katerega je v petek, 2. t. m., povozil neki dunajski avto znamke Opel. Kanduth se je proti poldnevu vračal s polja. Nesreča se je zgodila ob vходу v vas pred vojaško kasarno. Ponesrečenec ima zlomljena rebra, obe nogi ter več prask na glavi in drugih delih telesa. V bolnici v Gemoni so mu napovedali dvomesečno zdravljenje, če ne bo komplikacij. Mož je namreč prekoračil že osem križev, a je bil doslej vedno šil in delaven.

ŽABNICE

V zadnjem času nas je izredno razveselila vest, da je avstrijska vlada priznala pravico javnosti šolama v Št. Jakobu in Št. Rupertu, ki ju skoraj že 50 let vodijo slovenske šolske sestre. Odslej sta ti dve slovenski šoli izenačeni državnim šolam iste vrste. Razume se, da se državnega priznanja vesele tudi vsi koroški Slovenci v Avstriji ter čestitajo šolskim sestram k odličnemu uspehu, ki so ga s svojim dolgoletnim, vzornim in požrtvovalnim šolskim in izvenšolskim delom po pravici zaslužile. Vsakemu Slovincu so znani zlasti njihovi gospodinjski tečaji. Žabničani pa tudi vsi Slovenci v Italiji se veselijo ob tem uspehu in koroškim bratom iz srca čestitamo. Žal nam je le, da so bile v Jugoslaviji zatrite vse enake samostanske šole, čeprav je vsemu svetu znano, da so ti zavodi v vsaki državi skoro redno najboljši.

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

O Karloti je imel Maksimilijan iz Miramara le nejasne vesti. Tesnobo so povečevali še spopadi med pohodom. Maks je namenoma stal vedno v prvih vrstah, a usoda mu je prihranila hridkejšo uro.

Querretaro je mesto, malo večje kot Gorica, v kotlini, obdani od zelenih gričev La Cruz in Cerro de la Campana. Po vojnih pravilih se je težko dalo braniti, ker je cesar imel okoli sebe komaj 10.000 mož, s katerimi ni mogel zasesti vseh višin. V tej vojski je bilo le malo zanesljivih Belgijcev in avstrijskih »Meksikajnarjev«. Nasproti je pa stal trikrat močnejši sovražnik, ki je imel svoje oglednike v samem cesarskem taboru. Med njimi je bil tudi podli izdajalec polkovnik Lopez, ki si je znal pridobiti vso cesarjevo naklonjenost.

Vrhu vsega so se še Maksimilijanovi generali kregali za vrhovne oblasti. Tudi blagajne so bile prazne in je cesar sporočil v prestolnico, naj prodajo vso dvorno opremo, da se izplača vojakom mezda. Skrivač je poslal celo svojega zaupnika k Juarezu na pogajanja.

»Med nama bo odločil le meč,« je ponosno odgovoril nasprotnik. Zadnje dejanje žaloi-

gre se je pričelo. Generala Escobedo in Corona sta s 25.000 možmi obkoljevala mesto.

Še je bil čas, da bi cesar vsako sovražno kolono posebej potolkel. Vendar njegova omahljivost je tudi sedaj zmagala. Ni se mogel odločiti. Te trenutke slabosti je spretno izrabil general Marquez, ki je cesarja pregovoril, da ga je s tisoč konjeniki poslal nazaj v prestolnico, da bi tam kot imenovani cesarjev namestnik vzpostavil novo vlado in z novo zbrano armado udaril sovražniku v hrbet. V resnici je pa mož sprevidel obupni položaj v Querretaru in je mislil le na lastno rešitev.

MEKSIKAJNARJI

V zgodbi, ki vam jo pripovedujem, je značilno, da je za slavo romantičnega Maksa tekla po mehiških poljanah tudi kri naših fantov. V tako zvani miramarski pogodbi z Napoleonom III. je stal poseben člen, ki je določeval, da bo poleg francoske armade cesarjev prestol branila posebna belgijska in avstrijska legija. Stroške za avstrijsko legijo je sprejela Francija. Vojake so pa nabirali po vsem avstrijskem cesarstvu. Sprva se je javilo le malo mož. Ko pa je Maksimilijan odjadral čez morje in so prihajala domov lepa

poročila in opisi bogate dežele, se je vedno več mož, deloma iz potrebe, še več iz pustolovstva, priglaševalo za prostovoljce. Največ jih je bilo iz avstrijskih južnih dežel, posebno obmorskih. Glas o visokih plačah prostovoljcev za Mehiko je segel tudi v slovenske dežele. Prav tista leta je bila pri nas gospodarska kriza. Zato so marsikaterega mladeniča in moža zvalili v legijo »Meksikajnarjev«. Brž so dobili na roko precej denarja in se postavljali v klobukih s širokimi krajci ter v usnjelih dokolenkah. Zbirališče slovenskih Meksikajnarjev je bilo v Ljubljani v stari cukrarni. To je tisto veliko poslopje za Ljubljani, ki je prešlo tudi v slovensko književnost, ker so tu živeli naši veliki pesniki Murn, Kette in Župančič.

Tu je torej bil nekak glavni stan slovenskega dela Maksimilijanove vojske. Iz Ljubljane so prostovoljce vozili v Trst, odkoder so odjadrali v daljno Mehiko. Marsikateri za vedno.

V novi državi so se »Meksikajnarji«, kot jih je ljudstvo doma nazivalo, dobro držali. Zvesti so bili svojemu avstrijskemu nadvojvodi, zdaj cesarju. Celo po zunanosti so mu skušali biti podobni. Dali so si rasti brade »à la Maks«, to se pravi dolge, na obe polovici razčesane. Prvi njih poveljnik je bil grof Thun. Njegovi oddelki so se povsod izkazali. Mnogi Slovenci so dobili odlikovanja in celo plemiške naslove.

(Se nadaljuje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dve, tri drobtinice

O Francu S. Finžgarju

Kdo izmed Slovencev ga ne pozna, če ne že osebnostno, pa vsaj po sliki in po njegovih pripovednih delih?

Jaz sem prvič naletel na njegovo podobo o počitnicah, ko sem se pripravljala za vstop v gimnazijo. Imeli smo v domačem kraju izobraževalno društvo, ki je imelo svojo knjižnico. Bila je to omara, polna starih »špehov«, ki so jih izposojali ob nedeljah popoldne po večernicah. Danes vem, da je bil ta zaklad knjig kaj skromen, takrat pa se mi je zdel silno bogat. Ker sem rad bral, mi je bilo predolgo čakati od nedelje do nedelje na novo knjigo. Vedel sem, da hodi knjižničarka tudi ob delavnikih k jutranji maši. Izkobil sem to okolnost, jo večkrat med tednom počakal pred cerkvijo in jo pretental, da je stopila z menoj v društveno sobo. Za vrnjeno prebrano knjigo mi je dala novo. To se je večkrat ponovilo in tako sem polagoma postal v knjižnici precej domač, nekak knjižnični muc. Bil sem izbirčen. Kmalu sem videl, da je v omari pretežno nabožno čtivo in je zabavnega bolj malo. Zato sem vsako knjigo hitro prelital, preden sem si jo sposodil. Če je bilo v njej veliko dvogovorov, je bila sprejeta, drugače ne.

Nekoč sem segel po knjigo v spodnji predal, kjer so hranili odvržene knjige. Knjiga je pritegnila moj pogled, ker je bila precej zajetna. Bila je precej raztrgana, skoraj da se ni več list držal lista. Samo platnje sta se držala dva lista, ki sta bila še neomadeževana in na njih je bilo brati naslov knjige: »Pod svobodnim soncem«. Na eni strani pa je bila slika pisatelja duhovnika Frana Saleškega Finžgarja. Po pisateljevi sliki sem sodil, da mora biti knjiga nabožna. Toda ta čudni naslov! Kaj naj pomeni »svobodno sonce«? Listi so leteli iz knjige in — o čudo: videl sem polno dvogovorov. Torej je knjiga vendarle zabavna. Vzel sem jo kljub godrnjanju knjižničarke, da knjig iz tega predala ne posojajo. Vzel sem jo in jo vsaj četrtino prebral že po polni domov. To je bila knjiga, kakršno sem si želel; odprla mi je čisto nov svet: široko razsežne pokrajine so zaživele pred menoj, junaške borbe, vojna zvižavnost in strategija... Prehitro je šla knjiga h koncu. Ko sem pa na kraju videl, da je to le konec prvega dela in da mora biti še drugi, sem si oddahnil.

Toda drugega dela ni bilo v knjižnici! Bog ve, kje je ostal, kdo ga je izgubil. Obrnil sem se na gospoda kaplana, ki me je imel rad. Povedal sem mu, kako bi rad bral še drugi del te lepe povesti, pa je ne dobim. »Kaj? Romane ti bereš?« je dejal začuden. »Saj to je roman, ni navadna povest!« je pristavil, ko sem ga debelo pogledal. »Nisem vedel, da je roman.« sem dejal plaho in si mislil, da mora biti to pač velik greh, če me gospod kaplan tako karajoče gledajo.

»Roman je, roman. In romani niso za otroke.«
 »Pa kaj je pri njih narobe?« sem se rahlo uprl.
 »Zmešajo lahko otroke, zmešajo jih lahko in pohujšajo.«
 »Pa jaz sem prebral prvo knjigo in se nisem z njo nič pohujšal.«
 »Tega ti ne veš, dragi moj, tega ti ne veš, kdaj se pohujšaš.«

Piccolo Teatro

Pred kratkim je odšla na gostovanje po Jugoslaviji sedanja italijanska najboljša gledališka skupina »Piccolo Teatro« iz Milana. Gostovala bo oziroma je že v nekaterih najvažnejših jugoslovanskih središčih, kot so Beograd, Zagreb, Ljubljana, Sarajevo in Dubrovnik. Svoj prvi nastop je imela na Reki, kjer je igrala znano Goldonijevu komedijo Harlekin, sluga dveh gospodarjev. Dovršena igra milanskih umetnikov je zelo navdušila občinstvo in kritike. Delo je pripravil stalni režiser Malega gledališča Giorgio Stehler. Med igralci, ki so vsi sami odlični umetniki, se je posebno odlikoval Marcello Moretti. Piccolo Teatro so ustanovili leta 1947. Do danes je odigral nad 60 gledaliških del. Razpolaga z naj-sodobnejšo gledališko dvorano in modernim odrom. Nastopil je že večkrat v tujini, kjer je žl zelo laskavo priznanje.

»Pa saj je knjigo napisal duhovnik.« sem rekel.
 »Seveda, seveda. A vseeno, vidiš, knjiga je pisana za odrasle.«

Premišljeval sem, kaj naj bi bilo tisto, kar bi me v knjigi lahko pohujšalo, pa nisem in nisem mogel priti na nje pametnega. Vedno bolj je raslo v meni prepričanje, da je strogost gospoda kaplana prehuda in nerazumljiva. Menda je tudi on tako mislil, ker je naenkrat spremenil svoje stališče in rekel: »No, saj ti si že skoraj študent. Pa stopi z menoj!« Stopil sem z njim v njegovo sobo v kaplanijo. V njej so bile tri omare polne knjig in vsaka omara je bila še enkrat večja kot naša društvena knjižnica! »Odslej boš lahko hodil k meni po knjige.« je dejal in se nasmehnil, ko je videl, kako jih z očmi kar požiram. »Pa kaj so vse vaše?« sem vprašal in ga občudujoče pogledal. »Norček, seveda so moje. Če ljubiš knjige, jih kupujes in v teku let se ti nabere zaloga.« Segel je v omaro, kjer so bile same velike, lepo vezane knjige. Potegnil je iz nje dve in mi jih položil v naročje. Bili sta težki kot kaka mašna knjiga. »To je revija »Dom in svet« iz leta 1906 in 1907.« je rekel. »V njej je izhajal Finžgarjev roman Pod svobodnim soncem v nadaljevanjih. Knjiga iz katere si ti bral, je samo ponatis iz »Doma in sveta«. Tu boš našel še kaj drugega, kar te bo zanimalo.«

VZGOJNI KOTIČEK

Ljubezen in strogost pri vzgoji

Prvi pogoj uspešne vzgoje otroka je ljubezen. Toda dobri vzgojitelji bodo znali družiti dobroto s potrebno strogostjo, kajti brez te povezanosti je uspešna vzgoja nemogoča.

Vsak otrok je že takoj v prvih mesecih nagnjen k dobremu in k slabemu. Ker hoče oblast nad njim dobiti slabo, se otrok često pametnim zahtevam staršev upira. Tedaj morajo starši dobroto zamenjati s strogostjo in z odločno nepopustljivostjo. Starši, ki svojega otroka resnično ljubijo in resnično skrbijo za njegovo dobro, se ne bodo pri vzgoji ravnali po otrokovih hipnih željah, se pri spolnjenju otrokovih dolžnosti ne bodo z njim pogajali ali pa skušali doseči spolnjenje njegovih dolžnosti z raznimi obljubami. Otrok mora že takoj občutiti, da pri spolnjenju bojnih postav in pokorščine do staršev ni nobenega pogajanja in da nič ne doseže s solzami, s trmo, prošnjami ali z dobrikanjem. Motijo se oni starši, ki mislijo, da jih bo otrok ljubil in spoštoval, če popuščajo. Ne! Ravno zaradi popuščanja otroci starše vedno manj spoštujejo. Vsako popuščanje pomeni namreč poraz staršev in zmago otrokove volje.

Strogost je važna tudi kot priprava na bodoče življenje. Življenje je često zelo trdo in nalaga več-

Teško sem tovoril obe knjigi domov. Se enkrat sem prebral prvi del, nato pa še drugi del romana. Bil sem ne samo zadovoljen, ampak navdušen. Postal sem občudovalec Finžgarja.

Iz kaplanove bogate knjižnice sem potem lahko črpal, kolikor sem hotel. Sprva sem hotel samo Finžgarja. Prebral sem vsega, kolikor ga je bilo. Vrstile so se tako njegove povesti: Gozdarjev sin, Zarka o polnoči, Iz modernega sveta, Prerokovana, Boji, Sama, Deteljica, Kvišku itd. Ko sem izvedel, da piše Finžgar tudi za Mohorjevo družbo, sem prebrskal vse stare mohorske knjige in koledarje, ki so ležali doma na podstrešju. Iz njih sem prebral njegove krajše stvari kot: Stara in nova hiša, Dovolj pokore, Življenje in smrt Mohorjeve knjige, Skopuhova smrt, Belj ženin... Ko sem bil že na gimnaziji, sem iz dijaške revije Mentor izbrskal njegovo študentovsko povest: Student naj bo. Na gimnaziji sem se pozneje seznanil tudi z njegovimi dramami: Divji lovec, Naša kri, Veriga, Razvalina življenja in jih tudi pomagal igrati na ljudskih odrih. Po naključju mi je bila prihranjena njegova povest Dekla Ančka za kaspeje, ko sem bil že v zrelih letih. Bil sem ganjen, ko sem jo prebral. Nekje sem slišal, da je to najboljša slovenska povest. F. R. (Konec prihodnjic)

film

V New Yorku predvajajo z velikim uspehom angleški film Razdvojena srca, ki prikazuje pretresljivo zgodbo našega malega Ivana Pirečnika. Newyorški listi in občinstvo se o njem izražajo zelo pohvalno. Zaradi človečnosti in plemenitih čustev, kakršna so redka v dramah, književnosti in filmih, ga ocenjevalci prištevajo med najlepša dela našega časa. Filmsko zgodbo je napisal Jack Wittingham, režiral jo je Charles Crichton; malega Ivana igra zelo prepričljivo Michal Ray, njegovo krušno nemško mater Cornel Borchers, slovensko mater pa Ivonne Mitchell, ki v filmu govori v slovenščini. Del zgodbe se odigrava v Skofji Loki na Gorenjskem.

Ameriški filmski strokovnjak in izdelovalec Sidney Kaufman, ki je zdaj na obisku v Jugoslaviji, je sklenil kupiti 10 jugoslov. filmov, katere namera predvajati v Združenih državah in Kanadi. Med drugimi bo kupil tudi filme Deklica in hrast, Sumljiva oseba, Ešalon dr. M., Anikini časi, Stojan Mutikaša in več dokumentarnih kot n. pr. Ritem in zvok, Planinci, Sanje čipkarice, Ohrid, Zima mora umreti, Svatba. Zanima se tudi za slovenski film Tri zgodbe in risani mladinski Rdeča kapica.

Govoreč o jugoslovanskem filmu, je Kaufman dejal, da ima dobre in slabe strani. Izrekel je zlasti začudenje, zakaj se izogiblje majhnih, a zelo hvaležnih zgodb o ljudeh in njihovih vsakdanjih življenjskih ter problemih.

Sovjetska zveza je v zadnjih mesecih odkupila jugoslovanske filme V viharju, Koncert, Stojan Mutikaša in Sumljiva oseba. V Jugoslaviji je bilo do slej prikazanih pet sovjetskih novejših filmov.

krat težke dolžnosti. Starši morajo zato navajati otroka na odpovedi, na žrtve ter na vestno in dosledno spolnjenje dolžnosti. Gorje otroku, ki dorasča brez strogosti pri vzgoji! Nepripravljen bo za bodoče življenje, razvajen in suženj svojih nagnjenj. Starši, ki zaradi svoje udobnosti ali nespoznobnosti ne navajajo otroka na pametne žrtve in na spolnjenje dolžnosti, niso pravi vzgojitelji.

Mladina spoštuje in upošteva le resno in krepko vzgojo, ki ne pozna popuščanja, ter zato uboga le odločne vzgojitelje. Tudi kadar se otroci igrajo, ubogajo samo odločnega sovrstnika, četudi od njih veliko zahteva; popuščajoče in neodločne tovariše le prezirajo.

Ce smo v zahtevah strogi in dosledni, vzbudimo v otroku spoštovanje, naše zahteve se mu bodo zdele nekaj vzvišene, nekaj, čemur se je treba brez-pogojno pokoriti. Otrok se bo vsemu temu laže pokoril, čim bolj bo opazal, kako starši sami spolnjujejo stvari, ki jih sami zahtevajo od otrok.

Naj ponovno poudarimo, da morajo otroci vedno občutiti, kako je strogost staršev in njihova nepopustljivost le odraz ljubezni do njih. Občutiti morajo tudi, da so starši strogi zato, ker hočejo otroka obvarovati pred nesrečo in mu zagotoviti dobro. Le strogost, ki jo preveva ljubezen, otroka ne odbija in ne ubija, ampak ga moralno dviga in rešuje ter pripravlja za bodoče življenje.

GOSPODARSTVO

ZANIMIVOST IZ ČEBELARSTVA

Proučevanje življenja v čebelnem panju nam vedno odkriva nove zanimivosti.

Če si hočejo čebele vzgojiti novo matico, napravijo eno ali več širših celic, kot so navadne. Celice so sodčaste oblike. Vanje zaleže stara matica po eno jajčece, iz katerega po treh dneh izleze ličinka. Po najmanj 12 urah, a ne več ko po 36 urah, začnejo čebele hraniti ličinke s posebno hrano, s tako imenovano »matično papco«, ki jo lahko pripravljajo le mlade čebele, stare od 5 do 12 dni. Hrano dajejo njihove žleze in jo čebele nato 5 dni polagajo v matično celico. Matica živi namreč kot ličinka samo 5 in pol dneva, potem se zabubi in preživi kot buba nadaljnjih 7 do 7 in pol dneva v zaprti celici; končno pregrizne pokrovček in zleze iz celice. Čebele pa jo še vedno hranijo s posebno hrano — matično papco, pod vplivom katere se spremeni notranji in zunanji ustroj matice. Ko izleze matica iz celice, 15 do 16 dni po zaleganju jajčka, je dolga 17 mm in tehta 200 miligramov, medtem ko navadna čebela izleze po 21 dneh in je dolga 12 mm ter tehta komaj 100 miligramov. Matica ima razvita spolovila, navadna čebela pa ne. Samo matični papci moramo pripisati, če živi matica do 5 let, medtem ko je življenje navadnih čebel omejeno komaj na nekaj tednov.

Kaj pa je ta »matična papca«, ki povzroči take spremembe?

S kemično preiskavo so ugotovili, da je »matična papca« sestavljena predvsem iz mnogovrednih beljakovin in najrazličnejših vitaminov, poleg še nekaterih drugih snovi.

Umljivo je, da so mnogi tudi poskusili, kako matična papca vpliva na druga živa bitja, predvsem na ljudi in živali. Častni predsednik francoske čebelarke zveze agr. inž. Alain Caillas je izjavil, da njegova družina redno zauživa matično papco in vsi čutijo neko posebno ugodje, se jim veča tek in so bolj sposobni za razumsko delo. Ne smejo pa zaužiti dnevno več kot poldrugi miligram matične papce, drugače se pojavijo motnje v vsem telesu. Isti Caillas pravi v listu »Point de vue«, da so v neki pariški bolnici vcepili bolnikom po en miligram matične papce in da so takoj čutili znatno zboljšanje; to je trajalo 12 dni. Pri živalih so dosegli z matično papco znatno podaljšanje navadne življenjske dobe, pri kokoših pa skoraj podvojeno odlaganje jajc.

Najprej v Franciji, potem pa tudi v drugih državah so se začeli za matično papco bolj zanimati in tudi z njo trgovati. Danes stane gram »matične papce« okoli 4500 frankov (skoraj 8000 lir). Zato se pa danes mnogi čebelarji zanimajo le za »matično papco«. Iz vsake matične celice lahko dobimo 150 miligramov.

H koncu še veselo vest. Kogar so čebele večkrat popikale, ta je dobil v svoje telo precej mravljične kisline, ki ga obvaruje pred vsakim obolenjem na raku.

Druga zanimiva vest je naslednja: voščeni molj je edina žival, ki lahko prebavi vošek. Sedaj iščejo v tem molju snov, da bi jo uporabili za zdravljenje jetičnih, za uničenje Kochovega bakterija, katerega štiti voščena odejca.

MEDNARODN VINARSKI URAD

ki ima sedež v Parizu, je konec letošnjega julija zboroval v Bernu, v Švici. K temu uradu je sedaj pristopila tudi Rusija, ki do sedaj ni hotela nič slišati o podobnih organizacijah. Zborovanja v Bernu so se udeležili 3 ruski vinarski strokovnjaki, ki so budno sledili vsem poročilom. Na koncu so povabili nekatere zastopnike drugih držav na pokušnjo ruskih vin. V Bern so jih pripeljali cele zbirke. Pokušalci so ugotovili, da so nekatera ruska dezertna vina res prvovrstna, navadna namizna pa slaba.

VZGAJANJE PIŠČANCEV V BATERIJAH

Ameriški način vzgajanja, oziroma pitanja piščancev v baterijah se v bližini večjih italijanskih mest zelo naglo širi. Piščanci pa se povečini ne izvalijo v Italiji, temveč jih uvozijo iz Holandske, deloma tudi iz Amerike, ko so stari en dan. Seveda moramo za take piščančke imeti posebne priprave; predvsem ogrevalnik, ki naj nadomesti naravno toploto koklice.

V Italijo uvozijo tedensko nad 350.000 piščancev.

V Italiji je nastala tudi posebna industrija, ki izdeluje baterije, oziroma kletke za hitro pitanje piščancev. Baterije so različne velikosti, dobimo pa tudi take, ki so bolj za »družinsko« uporabo. To baterijo sestavlja tri kletke, druga vth druge: spodnji dve sta mrzli, ker sta izpostavljeni zunanji toploti; zgornja pa je topla, ker ima ogrevalne priprave na elektriko. V zgornjo kletko

pridejo komaj izvaljeni piščančki.

Mere za »družinsko« baterijo so naslednje: celotna višina 148 cm, širina 115 cm, globina 65 cm, celotna teža 72 kg, cena 35 tisoč lir. V bateriji je v zgornji topli kletki prostora za 75 mladih piščancev, katere potem porazdelijo v spodnji dve kletki.

Baterije so razstavljene na vseh velesejmih. Na zadnjem v Padovi jih je bilo mnogo.

ITALIJA IMA DOBRO LETINO

V splošnem je letina v Italiji prav dobra. Poglejmo:

Pšenica: letošnji pridelek znaša 86 milijonov stotov, nekaj manj torej kot predlansko leto, ki je bilo rekordno (93 milijonov stotov). Veliko več kot kdaj koli v dobi Mussolinijeve žitne bitke. Pa tudi tako visok pridelek ne krije v celoti domače potrebe in bo potrebno uvoziti nekoliko milijonov stotov. Ker pa ima Italija še iz prejšnjih let nekaj zaključenih pogodb za uvoz pšenice iz Argentine in Kanade, bo domača potreba več kot krita in bo Italija celo izvozila nekoliko pšenice, če si ne bo hotela napraviti majhne zaloge.

Koruzna: pričakujejo rekorden pridelek 40 milijonov stotov ali kar eno četrtino več, kot znaša srednje dobra letina.

Vino: po sedanjih računih bo letošnja trgategav najobilnejša v zadnjih 25 letih.

Sladkorna pesa: računajo, da bo pridelek sladkorne pese za 2-3 milijone stotov večji od lanskega in zato bo tudi proizvodnja sladkorja večja za približno pol milijona stotov.

Če bi premotrili tudi ostale kmečke pridelke, bi ugotovili še precej večjih pridelkov od lanskih, nekateri pa so manjši: predvsem prva košnja. Cene pa niso zadovoljive, predvsem ne za sadje ne za povrtino.

Sportni pregled

NOGOMET

V nedeljo je bil milanski stadion tako poln kot še nikoli. Na njem se je zbralo kar 90.000 gledalcev, da bi videli moskovski Dinamo v borbi proti oboževanemu italijanskemu prvaku Milanu. Prvič po vojni so ruski igralci prekoračili italijansko mejo in to komaj 14 dni potem, ko so si doma priborili zmago proti svetovnemu prvaku — Nemčiji. Vsaj to torej upravičeno pričakovali, da bo imel Milan precej težko nalogo, a nihče ni mislil, da se bodo Rusi tako krepko maščevali za poraz, ki so ga proti italijanskim prvakom doživeli preteklega julija v Moskvi. Dinamo je zmagal s 4:1. Vse štiri gole je zabil srednji napadalec Manedov, medtem ko je dal gol za Milan od Svedov kupljeni igralec Nordhal. Ruski igralci so pokazali, da so pravi umetniki nogometa, medtem ko je med Milanci dobro igral le vratar Buffon.

Mnogo bolje se je odrezala Fjorentina, ki je premagala jugoslovanskega prvaka Hajduka z 2:0. Vsem našim čitateljem se bo čudno zdelo, da se je Vukosovo moštvo tako slabo odrezalo. Vendar pa to ni nič novega, da Jugoslavi navadno zelo slabo igrajo, če nekoga podcenjujejo. Ko so n. pr. igrali z Grčijo, ki vsekakor nima dobre nogometne reprezentance, je bil izid 1:1, enak rezultat je bil z Brazilijo, ki je mnogo boljše od Grčije. Poleg tega vse kaže, da Hajduk doživlja krizo, saj je že prejšnjo nedeljo izgubil proti Zagrebu s 3:1. Fjorentina pa si je z Brazilcem Julinko in Argentincem Montuorijem kupila dva sijajna igralca, ki ji bosta morda pripomogla do naslova italijanskega prvaka I. lige. Prvenstvo se bo pričelo že prihodnjo nedeljo.

Tudi Partizan, ki je gostoval v Lizboni, se ni mnogo bolje odrezal. Zaigral je neodločeno s tamkajšnjim prvakom Sportingom (3:3). Podobno se je godilo tudi zagrebškemu moštvo, ki je igralo s praškim Dinamom 1:1.

Zaradi raznih mednarodnih srečanj ni bilo v nedeljo tekem za jug. drž. prvenstvo I. lige.

PADALSTVO

V nedeljo se je na letališču Gutmir pri Sarajevu končal troboj padalskih reprezentanc Italije, Francije in Jugoslavije. Poleg teh treh se je tekmovalnja udeležila še B ekipa iz Jugoslavije in nekateri posamezniki iz Izraela in Francije.

Zmagala je Jugoslavija A, ki je dosegla 3377 točk, sledi ji Francija s 1328. Jugoslavija B s 1321 in Italija s 335,17 točkami.

Med posamezniki je zmagal Jugoslovian Damjanovič, ki je dosegel 554,32 točk. Drugo mesto pa je zasedel Francoz Bussiaz.

SVETOVNO PRVENSTVO V KEGLJANJU

V ponedeljek so se v Essenu končala tekmovalnja med več kot 200 kegljači in kegljačicami iz Švedske, CSR, iz obeh Nemčij, Belgije, Posarja, Nizozemske, Španije, Avstrije, Finske, Francije, Švice in Jugoslavije. Nova svetovna prvakinja je postala Frančiška Erjavec iz Ljubljane, ki je v 100 lučajih porušila 432 kegljev, medtem ko je Kittner iz Vzhodne Nemčije porušila le 399 kegljev in se uvrstila na 2. mesto.

Med moškimi je postal svetovni prvak Luther iz Vzh. Nemčije, ki je podri kar 886 kegljev, na 5. mesto se je pa uvrstil Avgust Likovnik iz Ljubljane z 856 keglji.

V tekmovalnju parov je zmagala Švedska, v ekipnem (8 zastopnikov vsaka država) pa Finska.

Tega športa v Trstu skoraj ne poznamo več. V severnih državah pa skoraj ni javnega lokala, ki bi ne imel posebnih prostorov za kegljanje. Pri nas je ta šport nadomestilo balincanje. Goriški Slovenci so v njem pravi mojstri.

S A H

V Göteborgu se medconski turnir nadaljuje. Fuderer je zopet na 3. mestu, medtem ko je Rabar sedaj na 11 mestu. Stanje po XII. kolu je naslednje: 1. Bronstein 8 (1-), 2. Panno 8 (3), Fuderer 7,5 (—), nato Keres 7 (—), Llivicki 6,5 (—), Pilnik 6 (1), Spaski, Filip, Petrosjan 6 (—), Szabo 5,5 (1), Rabar 5,5 in ostali.

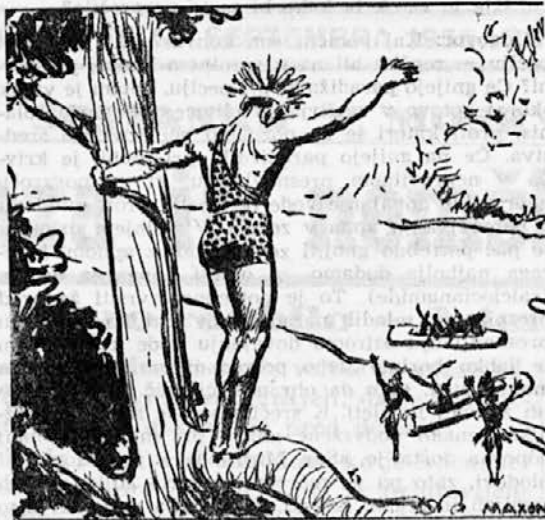
ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, kralj džungle

št. 29

Tarzan jim je povedal svoje doživljaje in razložil načrt, kako bi odnesli vsaj del zaklada. V mraku so se vrnili k Oparju. Ponoči so se vračali in vsak je nosil dva kosa zlata. Trideseti dan so prestopili meje svoje dežele.

Tu jim je Tarzan ukazal, naj se vrnejo domov k ženam in otrokom. Sam je sklenil ostati tamkaj še nekaj dni. Ko so odšli, je pobral nekaj zlata se vzel na drevo in urno odskakal proti jasi v osrčju džungle.

Mnogokrat je moral Tarzan opraviti to pot, preden je zakopal zaklad na skritem kraju. Goščava, ovijalke in divja trta so ga tako gosto obdajale, da se niti leopard Sita ni mogel preriti do njega. Tudi slon Tantor ne bi mogel porušiti naravne ograde.

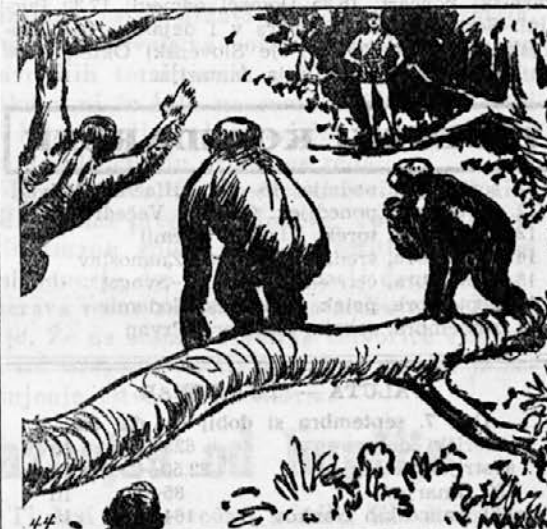

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

Pred vrnitvijo k Vazircem je sklenil obiskati še svojo koč. Vse je bilo kot nekdanj. Nato si je poiskal hrane in se končno ob bregu reke utrujen zleknil v mehko travo. Tedaj je daleč na jugu začul znane glasove.

Tolpa velikih opic se je pomikala po džungli. Prihajale so proti njemu. Skril se je v vejevje. Kmalu je opazil med vejami na drugi strani drevja opičjega ogleduha, ki je poročal ostalim, da je na obali vse mirno.

Kakih sto opic je skakalo za vodnikom. Tarzan je spoznal med njimi nekaj članov rodu, med katerimi je on odrasel. Radoveden je bil, ali ga bodo spoznali. Stopil je na konec veje, kjer bi ga morali vsi videti. Neka samica ga je takoj opazila.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Pisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Začudeno sem zastrmel vanj.

»Če bi morali temu pripetljaju pripisati sploh kako važnost, sem dejal, »ne smemo pozabiti, da je bil dečkov vtis — in Karamanahin — takšen, da je bil Fu-Manču sam navzoč.«

»Petrie, jaz temu dogodku pripisujem važnost, zakaj onadva sta po narodi dovzetna za take vtise. Toda dvomim pa, da bi mogel nenavadni ustroj Aziza razlikovati med skritim služabnikom doktorjevim in doktorjem samim. Vsekakor moram obiskati profesorja Jennerja Monda.« Toda usoda je odločila, da se je marsikaj zgodilo, preden je Smith napravil svoj nameravani obisk k profesorju.

Karamanah in njen brat sta bila nastanjena v varnem hotelu, ki so ga noč in dan stražili štirje možje pod Smithovim poveljstvom. Zato sva se vrnila domov v moje mirno predmestno stanovanje.

»Najprej poglejmo,« je rekel Smith, »kaj lahko doženemo o profesorju Mondu.«

Stopil je k telefonu in poklical New Scotland Yard. Poteklo je nekaj časa, da je dobil potrebna pojasnila. Slednjič sva dognala, da je profesor neke vrste samotar, ki ima le malo znancev in še manj prijateljev.

Živel je sam zase v Carey Streetu. Neka postrežnica je skrbela za čiščenje, kolikor je smatral za potrebno profesor, ki ni uporabljal stalne služinčadi. Kadar je bil v Londonu, ga je bilo precej pogosto videti v britskem muzeju, kjer je njegova zanemarjena vnanjost bila že znana. Kadar ni bil v Londonu — to se pravi, skozi večji del vsakega leta — ni nihče vedel, kam se je podal. Zakaj nikdar ni zapustil naslova, na katerega naj bi pošiljali njegova pisma.

»Kako dolgo je že zdaj v Londonu?« je vprašal Smith.

»Kolikor se je dalo ugotoviti,« je odgovoril Scotland Yard, »približno en teden.«

Prijatelj je zapustil telefon in pričel nemirno hoditi po sobi. Spet se je zatekel k svoji ljubljeni pipi, ki jo je napolnil s široko rezanim tobakom, ki ga je pokadil po en funt tedensko.

Zazvonilo je in kmalu nato je vstopilo neko dekle.

»Mr. James Weymouth vas želi videti, sir.«

»Halolo!« se je zadržal Smith. »Kaj neki je?«

Weymouth je vstopil; bil je velik in rdečeličen in je v mnogih ozirih bil podoben bratu, a v drugih mu spet ni bil. Zdaj je bil v svoji črni obleki kaj mrka prikazen; in v njegovih modrih očeh sem čital udušen strah.

RADIO TRST A

Nedelja, 11. septembra ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 19.15 Poletni obiski in razgovori; 20.30 Bellini: Me-sečnica, opera v 2 dejanjih.

Ponedeljek, 12. septembra ob: 12.55 Pevski duet in harmonika; 19.15 Mamica pripoveduje; 20.30 Mateti-Ronjgov: Roženice; 20.51 Gotova: Simfonično kolo; 21.00 Okno v svet; 22.00 Iz italijanske književnosti in umetnosti.

Torek, 13. septembra ob: 13.30 Glasba po željah 18.40 Koncert baritonista Marijana Kosa; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Zbor Slovenske Filharmonije; 21.00 Radijski oder: Alan Thocubill: Pozabljeni element.

Sreda, 14. septembra ob: 13.30 Lahke melodije igra duo Primani; 18.40 Koncert pianistke Senta Gollas; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Vokalni tercet Metuljček; 21.00 Mnenja in dejstva; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti; 22.15 Uroš Krek: Simfonieta.

Četrtek, 15. septembra ob: 19.15 Radijska univerza; 20.30 Domači odmevi; 21.00 Dramatizirana zgodba; 22.00 Glasbeno predavanje; 23.30 Operetni odmevi.

Petek, 16. septembra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.40 Koncert tenorista Renata Kodermaca; 19.15 Sola in vzgoja; 20.30 Slovenske pesmi; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti; 22.15 Schubert: Godalni kvartet v A-molu.

Sobota, 17. septembra ob: 14.45 Ritmični orkester Swinging Brothers; 15.30 Pogovor z ženo; 16.15 Kavarinski koncert; 16.35 Domači odmevi; 17.30 Pucini: Sestra Angelika, opera v 1 dejanju; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Poje Slovenski Oktet; 22.00 Cajkovski: Romeo in Julija, fantazija.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 11. septembra, nedelja, 15. pob. Hiacint, Milan
- 12. septembra, ponedeljek, Gvidon, Večedrag
- 13. septembra, torek, Virgilij, Zremil
- 14. septembra, sreda, Notburga, Znanoslav
- 15. septembra, četrtek, Nikodem, Svogoj
- 16. septembra, petek, Ljudmila, Sodomir
- 17. septembra, sobota, Lambert, Prvan

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 7. septembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	623—625	lir
avstrijski šiling	22,50—23,50	lir
100 dinarjev	85—90	lir
100 francoskih frankov	164—169	lir
funt sterling	1620—1670	lir
nemško marko	146—148	lir
pesos	16—18	lir
švicarski frank	145,50—146,25	lir
zlato	709—711	lir
napoleon	4100—4200	lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 152: Moji paradižniki gnijejo na koncu. Kje je vzrok in kako bi se to preprečilo?

Odgovor: Kaj pomeni »na koncu«? Ali je to pri pečlu — repčku ali na nasprotnem koncu, pri muhi? Če gnijejo paradižniki pri pečlu, potem je vzrok skoraj gotovo v razširjanju glivice »altenaria solana«, proti kateri še ne poznamo učinkovitega sredstva. Če pa gnijejo paradižniki pri muhi, je krivda v nepravilnem presnavljanju, ki ga povzroča nepravilno dovajanje vode od pečla proti muhi ali v pomanjkanju apna v zemlji. V zadnjem primeru je pač potrebno gnojiti zemljo tudi z apnom, katerega najbolje dodamo v obliki apnenega dušika (calcio-cianamide). To je potrebno izvršiti že pred presajanjem mladih paradižnikov. Proti nerednemu presnavljanju oziroma dovajanju vode k plodovom se lahko borimo samo posredno: paradižnike čim manj čistiti, tako da ohranijo čimveč listov, redno jih zalivati in pletiti. K sreči niso vse sorte paradižnikov enako podvržene gnitju pri muhi. Najmanj odporna sorta je »San Marzano« s podolgovatimi plodovi, zato pa ne moremo te sorte gojiti v vseh zemljah in legah. Izbrati si je treba sorte, ki niso tako podvržene gnitju.

Vprašanje št. 153: Ali je priporočljiv navaden superfosfat ali nova vrsta superfosfata pod imenom »triplapek«?

Odgovor: Pri superfosfatu kot pri vseh gnojilih je treba upoštevati odstotek topljivosti in pa ceno za enoto gnojilne moči. Če je 20% superfosfat po 20 lir, potem stane vsaka enota 1 lito. Če je 60% superfosfat »triplapek« po 60 lir, potem stane vsaka enota tudi 1 lito. V tem primeru je bolj priporočljiv »triplapek«, ker prihranimo na prevoznih stroških: mesto stroškov za 3 q imamo strošek samo za 1 q. Poleg tega prihranimo tudi na stroških trošenja, ker 1 q mnogo prej raztrosimo kot 3 q. Trošenje z roko je tudi manj utrudljivo, ker se prodaja »triplapek« v zrnatih obliki in je trošenje zato tudi bolj enakomerno.

Vprašanje št. 154: Moja krava ima dva odvišna seska, ki sedaj po otelitvi tudi dajata mleko, seveda manj kot ostali. Ali naj molzem vseh 6 ali samo navadne 4?

Odgovor: Če oba odvišna seska dajeta mleko, ju moramo prav tako molziti kot ostale štiri. Nad vsakim seskom je namreč večja mlečna žleza, ki mora biti izpraznjena, ker bi drugače zastano mleko lahko povzročilo vnetje vimeņa, kar je vedno neprijetno in celo nevarno.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Iz Gorice

RAZPIS NATECAJA

Ravnateljstvo slovenske nižje srednje šole v Gorici je razpisalo natečaj za mesto postrežnika v telovadnici. Prosnje je treba vložiti do 24. septembra. Natančnejša navodila je ravnateljstvo razglasilo na šolski deski v ulici Randaccio. Morebitna pojasnila dobiš lahko tudi v tajništvo šole.

DAVKOPLAČEVALCEM

Goriško županstvo poziva davkoplačevalce, naj javijo, ali mislijo popraviti lansko prijavo dohodkov. Prijava se nanaša na naslednje občinske davke: družinski davek, davek na vozove z vprežno živino, davek na biljarde, patente, stroje za kuhanje ekspresne kave, na pse, živino, klavirje, služinčad in drugo. Prijavo je treba vložiti do 20. septembra in jo izpolniti na obrazcih, ki jih davkoplačevalec dobi pri davčnem uradu v ulici Crispi št. 3.

Kdor je že vpisan v davčni seznam za leto 1955 in ima nespremenjene dohodke, temu ni treba ničesar javiti.

ZNANA URARNA IN ZLATARNA

M. Šuligoj

GORICA - Ul. Carducci 19
(Gospodna ulica)

Bogata izbira švicarskih ur, moderno in lično izdelana zlatnina

Cene zmerne - Popravila z jamstvom

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

»Mr. Smith,« je začel, »nekaj pošastnega se dogaja pri nas.« Smith je porinil velik naslanjač naprej.

»Sedite, Mr. Weymouth,« je rekel. »Veste, da nisem čisto presenečen. Sicer vas pa poslušam. Kaj se je zgodilo?«

Weymouth je vzel iz škatlice cigareto, ki sem mu jo ponudil, in si nalil kozarec whiskyja. Roka mu ni bila čisto mirna.

»Tisto trkanje,« je razlagal, »se je zadnjo noč, potem ko ste vi bili tam, spet oglasilo in moja žena je čutila, da ne bi mogla sama prebiti tam še ene noči...«

»Ali je pogledala skozi okno?« sem vprašal.

»Ne, gospod doktor, bala se je. Toda jaz sem prebil zadnjo noč spodaj v sobi — in pogledal sem ven!«

Popil je požirek whiskyja. Nayland Smith, ki je z ugaslo pipo v roki sedel na robu mize, ga je pozorno gledal.

»Priznati moram, da nisem takoj pogledal ven,« je spet povzel Weymouth. »Bilo je nekaj tako groznega v tistem trkanju — trkanju — v smrtni tišini noči. Mislil sem — glas se mu je tresel — »na ubogega Jacka, ki leži nekje v blatu reke — in, oh, moj Bog, prevzelo me je, ko da je bil Jack tisti, ki je trkal — in nisem si drznil misliti, kakšen je!«

Naslonil se je naprej z brado v roki. Nekaj trenutkov smo vsi molčali.

»Vem, da sem se bal,« je hripavo nadaljeval. »Toda ko je moja žena prišla do stopnišča in mi zašepetala: »Spet je tu! Kaj za božjo voljo neki je?« — sem poskočil, da bi odpahnil vrata. Trkanje

je prenehalo. Vse je bilo čisto tiho. Slišal sem Mary — njegovo vdovo — ki je zgoraj ihtela, nič drugega. Polagoma sem odprl vrata.«

Spet se je ustavil, se odkašljal in potem nadaljeval:

»Bila je jasna noč in nikjer ni bilo žive duše. Toda nekje spodaj ob drevoredu sem začul neko strašno stokanje! Postajalo je čedalje slabotnejše. Potem pa — lahko bi bil prisegel, sem slišal nekoga, ki se je smejal! Živci so se mi do skrajnosti napeli in spet sem zaprl vrata.«

Pripovedovanje tega čudnega doživljanja je v njem iznova zbudilo nekoliko naravnega strahu, ki ga je preстал. Z nemirno, tresočo se roko je dvignil kozarec k ustom in ga izpraznil.

Smith si je ponovno prižgal pipo. Spet je jel korakati po sobi. Oči so mu kar gorele.

»Ali bi bilo možno spraviti Mrs. Weymouthovo ven iz hiše še pred nočjo? Na primer k vam?« je vprašal nenadoma.

Weymouth ga je začudeno pogledal.

»Videti je, da je zelo slaba,« je odgovoril. »Ozrl se je vame. Morda bi doktor Petrie izrazil svoje mišljenje.«

»Pridem in si jo ogledam,« sem rekel. »Toda, kaj misliš ti, Smith?«

»Jaz hočem slišati tisto trkanje!« je rekel odločno. »Vendar ne bi hotel, da bi me kakor koli ovirala prisotnost bolnice, če bi se mi zdelo primerno, kaj ukreniti.«

(Nadaljevanje v prihodnji številki)